

BÁRTH JÁNOS

HÁZSZENTELES 18–20. SZÁZADI RÓMAI KATOLIKUS ERDÉLYI LEVÉLTÁRI FORRÁSOK TÜKRÉBEN

A

házszenelés¹ a 21. század második évtizedében is élő, minden esztendő elején, vízkereszt (jan. 6.) táján gyakorolt szokás Erdély római katolikus falvaiban és kisvárosaiban. Az utóbbi félévszázadban kialakult „lakótelepi”, „tömbházas” változata, formája is.

Régóta gyűjtöm a római katolikus házszenelésre vonatkozó néprajzi és levéltári adatokat. 2007 elején, dacolva a kemény téellel, a Székelyföldön töltöttem egy bő hetet, hogy „elevenben” lássak házszenelést, amelyről addig csak néprajzi adatközlésekből hallottam és levéltári forrásokból tájékozódhattam. Házszenelő papok, kántorok, vidimusok társaságában tapostam a havat Varságon, Ozsdolán, Csíkszentgyörgyön, Menaságon, Csíkmindszenten, Csíkszeredában. Figyeltem, fényképeztem és jegyzeteket készítettem.

Tervezem, hogy előbb-utóbb kisebb könyvben mutatom be a házszenelés erdélyi szokásvilágát.

Most itt, ebben a közleményben a házszenelésre vonatkozó általam felgyűjtött levéltári adatokból állítottam össze egy csokorra valót.

1. Torda, 1752

A tordai plébánost az a vád is érte, hogy a vízkereszt *stólából* nem adja ki kántorának a tertialitást. A tordai katolikus közösség a nagyprépostnak írt, 1752. február 16-án kelt levélben reagált többek között erre a vádra:

„A' mi a' Stólát illeti, hogy Tiszteletes Esperest Plebanus Urunk ki nem adná Cantorunknak az tertialitást, jelentjük a' Méltóságos Úrnak, hogy a' mi az Vízkereszt Stólát nézi, eleitől fogván közöttünk ilyen szokás volt, hogy ha mit akart Tiszteletes Esperest Plebanus Urunknak adni, és viszont a' mit akart az Kántorunknak adni, azt a' Tiszteletes

1 A házszenelés nem túl gazdag magyar irodalmából: Bartha 1984, Bálint 1973: 136–164, Bárh J. 2006: 206–213, Bárh D. 2018: 25–32.

Esperest Plébánus Urunknak és Cantorunknak adták 's agják, és ezen stola soha osztásra nem ment, hanem ki mit reportálhatott, azzal contemplusok voltak.” (GYÉL. PHI. 13/1752.)

2. Torda – Polyán – Rákosd, 1752

Jákó György tordai plébánost azzal vádolta meg a felvinci plébános, hogy olyan környékbeli protestáns falvakba is megszentelte az ott élő néhány katolikus lakos házát, amely falvak a felvinci plébánia joghatósága alá tartoznak. A tordai plébános azzal védekezett, hogy Polyán és Rákos falvak néhány katolikusuk mindig a hozzá közelebb eső Tordára fut, ha sürgősen papra van szüksége. Most is beteghez hívták, és ha már Polyánban és Rákoson járt, lévén vízkereszt tájéka, megszentelte a katolikusok házeit.

Részlet Jákó György tordai plébános 1752. február 11-én kelt, Gyulafehérvárra küldött magyarázkodó leveléből:

„Infra 8-vam Epiphaniae Domini halálozó beteghez hívatattván Polyánba, minek utána meg gyónattam s communicattam volna, közelítvén Víz Kereszt 8-váia, azon uttal benedicaltam ott lakó szegény emberek házeit, fáradtságom [...] [jutalma] 3 diszno láb, én azért az Thordai hídig sem mentem volna, hanem az szegény beteg szüksége kinszerített, hasonló képpen Rákosdra egy nehéz beteg asszonyhoz nyargalva kellett mennem, s azon uttal is benedicaltam 4 házat, egy háznál attak egy forintot, másnál egy kis czérnát, ketteinél attak semmit... [Ezt inkább megköszönni kellene a felvinci plébánosnak] ... én mind azonáltal, amit attak data occasione ő kegyelmének által küldöm a Méltóságos Úrnak parancsolattya szerint.” (GYÉL. PHI. 12/1752.)²

3. Ozsdola, 1762

Kóter Mihály katolikusnak született, normaszegő, deviáns viselkedésű ozsdolai lakos, aki talán valahol, valamikor, valamiféle protestáns hatás alá került, a szinkatolikus Ozsdolán lépten-nyomon gyalázta a katolikusokat. Illetlen ordítózásai, kiabálásai miatt 1762-ben tanúvallatásos vizsgálat folyt ellene, amelynek során a házszeneléséről is szó esett.

Kérdésben: *„Most az közelebb el múlt Vízkereszt napján, midőn a házak szenteltettek, ki házánál ki mondotta: meg nem csókolom a keresztet, mert nékem a kereszt soha nem kell.”*

8. tanú, László István primipilus, 16 éves:

„Amidőn Szent Keresztel bé mentek volna Kótér Mihályni, magamis jelen voltam, hallám, hogy mondá Kótér Mihály eő Kegyelme, hogy eő Kegyelme bizony meg nem csókollya a keresztet, meg sem csókolá.”

24. tan, Máté János junior, colonus, 25 éves:

„Szent Kereszt alkalmatosságávalis én is jelen voltam, ...Kótér Mihály házánál, de a keresztet meg nem csókolá, ezt mondván: neki nem kell pap, sem kereszt, elég kereszt van neki a nyakán.” (GYÉL. PHI. 4/1762, 16. doboz.)

4. Kozmás, 1782

A Miháltz József kozmási pap ellen 1782-ben megfogalmazott falubeli panaszok egyike:

„Nagy küssebbség s vétkes dologis, hogy alamisnába midőn az üdön Szent Kereszttel járt Plébánus Urunk, Szent Kereszt nevíbe sok sódart, czérnát és s. v. disznólabát gyűjtött, az czérnát el égette, más nap a sertés lábakat is el hánta maga az hóba, hogy az kántor a maga részit kérte.” (GYÉL. PHI. 28/1782.)

2 A két falu katolikus egyházi hovatartozása a következő évtizedekben megváltozott. 1834-ben az aranyosszéki Polyán 4 katolikkal Torda plébániájának, Rákos 9 katolikkal az 1767-ben önállósodott Várfalva plébániájának filiája volt. (SCHEM. 1834: 129–131.)

5. Szárhegy, 1794

Orosz Máttyás szárhegyi „harangozó”, vagyis harangozói teendőket is ellátó tanító, segédkántor ellen megfogalmazott 1794. évi panaszok 10. pontja:

„Víz Kereszt napban nem lelki vigasztalására, hanem fosztására ment a’ Megyebélieknek, mert a’ szegény emberektől /:Kiknek egy szálatska viasz gyertyájoknál több nem lévén, vagy szomszédgyoktól Kereszt csókolni költsönözvén:/ kezekből ki húzta, vagy asztalokrol el ragadta s tarisnyájába tette, és az oskolába járó gyermekeket is efféle illetlen embertelen dolgokra példával hozta, melly cselekedetei gyűlöletes terhet szoktak okozni a’ Kereszt járásnak.” (GYÉL. Szentszéki iratok. 1794.)

6. Korond, 1802

1802 elején nagy mozgolódás, panaszkodás, szervezkedés zajlott Korondon Lukács Péter plébános ellen. A mozgalom hatására kialakult hangulatban a pap a házaknál a szentelési ceremónia után megkérdezte a lakóktól: Mi a panaszuk ellene? A válaszokat Gere János korondi „szabad ember” írásba foglalta.

A korondi katolikusok 1802. évi panaszleveléből:

„Ezen 1802 folyó esztendőben víz kereszt alkalmatosságával Tisztelendő Lukács Péter Plebanus Úramot a’ Szent Keresztel unalom nélkül házainkba bé érsztettük, kezéből örömmel keresztet tsó-koltunk, s midőn szokás, az új esztendőt végre fel oldotta volna... két kérdéseket tőn nekünk.”

„A’ mint a házakot eljártuk, a lelkek száma felvetésére készített listába fiaikot, leányikot az Apák bediktáltván”, elmondták azt is, amit a pap kérdéseire feleltek. (GYÉL. Szentszéki iratok. 1802, 27. doboz.)

7. Csíkszentgyörgy, 1803

Istvánffy Antal csíkszentgyörgyi segédkántor, altanító, vagyis „harangozó” 1803. évi panaszai az 1802 végén elhunyt rigolyás „vén Deák”, Potyó Ferenc kántor öregkori viselkedése miatt:

„Amít Víz Kereszt napkor kaptak, el vette majd mind az harangozóktól a vén Deák, és magának tartotta.”

„A közelebből eltölt három esztendők alatt harangozói kötelességem felett az Víz Kereszt napi ház szentelést a kántor helyett magam folytattam, holott ezis a kántori functiohoz úgy tartozik, hogy ha szintén semmit nem adnais senki, amit nem is tartozik, úgyis fenn maradna a kötelesség, meg szentelni mind azoknak házaít, valakik képét fizetnek.” (GYÉL. Szentszéki iratok. 1803.)

8. Lengyelfalva – Sükő, 1805

1805 elején, mialatt Gál Ignác lengyelfalvi kántor a lengyelfalvi plébánossal házakat szentelt Sükőben, a filiában, a kántor felesége férjét elhagyva megszökött. Az esetet többször emlegették a kántor és a kántorfeleség 1805. évi perében.

Tanúvallatás 9. kérdése:

„Ezen esztendőbéli Vízkreszt napi házak szentelése alkalmatosságával, a midőn Sükőben azon foglalatosságban lett volna az Exponens eő kegyelme maga Tisztelendő Parochusával együtt, az alatt maga felesége miért hagyta volt el hites férjét Háromszékre, Illyefalvára bé menvén maga édes attya házához?”

1. tanú, lengyelfalvi Bartalis Antal, 55 éves, vallomása:

„Víz Kereszt napi házak megszentelése alkalmatosságával, a midőn az Exponens eő kegyelme a Tisztelendő Úrral Sükőben foglalatoskodott volna, az alatt maga felesége az szolgálját hazol el küldvén más falu határára seprű ág szedésre nézve, maga testvér etsével szekerre fel rakodván minden házbéli jobb portékákat, két ökrivel, szekerivel együtt el szökött”. (GYÉL. Szentszéki iratok. 1805, 33. doboz.)

9. Zabola, 1820

A megvádolt Fekete Mojzes zabolai kántor mentegetésére a zabolaiak által 1820-ban írt levélben:

„Ami a Szent Kereszttel való járás alkalmosságával eddig elé történt ének mondásaiban mi soha nem hallottuk, hogy valakit Pogány Atyának vagy Anyának a Kántorunk Fekete Mojses eö kegyelme éneklett volna, házunknál vagy az uttzakon, amidőn kísértük volna a Szent Keresztet.” (SÁRPI. Főesperesi iratok. 1820.)

10. Sepsiszentiván, 1824

Megállapodás részlete Tsutak István öreg kántor és a *coadjutor*nak nevezett kántorsegéd, tanító között 1824-ből, bizonyos jövedelmek elosztásáról:

„A vízkeresztí járás alkalmosságával amit ajándékoznak, a Coadjutoré, nem lévén része benne a Kántornak.” (SGYL. Sepsiszentiván. Megyejegyzőkönyv. 1820–1870. 92. pag.)

11. Menaság, 1844

Házszeneléskor számbavett népesség 1844-ben a plébánia joghatósági területén: Menaságon, Pottyondban és Menaságújfaluban összesen:

„1844. évi vízkeresztjáráskor számba vevém a' kezem alá bízott lelkeket... Az egész megyében vagyon füst 318, férfiu 801, fejrénp 823, együtt 1624.” (MEPI. „Különfélék könyve.” 1829–1859. 29. pag.)

12. Esztelnek, 1846

Határőrkatonai rendelkezés a háromszéki „Századkormány” számára. Az „egyházfiak” felsorolt köteleességei között:

„Az házak szentelise alkalmával pedig a Plébánussal eljárni.” (EPI. Körlevelek jkv. 1834–1856. 1846.)

13. Ozsdola, 1853

Balázs Ferenc ozsdolai plébános 1853. január 10-én írott sorai „harangozója” öngyilkossággal végződött elmezavaráról:

„Magam csakis jelen hó 2-án a házak szentelése alkalmával délutáni órákban, mert délelőtt nem szolgált, vettem észre,” hogy baj van a „harangozó” tanító gondolkodásával (SÁRPI. Főesperesi iratok. 1853).

14. Gyimes (Bükk), 1871, 1872

Pásztor György plébános házszeneléséről írt napi feljegyzései:

1871. január 6. *„Ma a Szent Kereszttel való járás Karácson Józsefíg végeztetett el.”*

1871. január 7. *„Ma Gyimesbükkben a Bálványos patakon és Nagy Galaczi Józsefén erröli házak szenteltettek meg.”*

1871. január 8. *„Ma délután a Gyimesben hátramaramadott házak szentelése bevégeztetett.”*

1871. január 9. *„Ma a Bükkben előbb a vízen erröli, azután a vízen túli hátramaramadott házak szentelése fejeztetett be. Jövet a fuvaros mindkét lova bele döglött a Tatros jégtorlásaiiba.”*

„Jegyzet: Gyimesben az első napi járás utáni hátramaramadott házak megszentelése végett a lelkész az 1869-dik évben hordozta Gergely Fülöp, 1870-dik évben Bodor Péter, 1871-dik évben hordozta idősb Antal István. Az előbbi években [fuvarozók] voltak Keresztjáráskor főmegyebíró Firtelmeister Márton 2 évben, 1865, 1868, Gergely István 1867, Szábuj Péter 1864.” „A Bükkben is házak

szentelése alkalmával a két napi fuvarozást idősb Antal István végezte 1871-dik évben 1 f. 20 kr. napidíjért (:2 nap 2 f. 40. kr. volt a díj). Ezen összeg a helyi templompersely-pénztárból fizetett ki.”

1872. január 6. „Szent Kereszttel Sárig Péterig jártam el.”

1872. január 7. „Szánon tovább hordozott a házak szentelése végett Antal Márton.”

1872. január 8-9. „A Bükkben elhordozott szánon id. Antal István. Bére: 1 f. 20 kr. Összesen 2 f. 40 kr.” (GYIBŰPI. Hist. Dom. 15–16., 18. pag.)

15. Oroszhegy – Varság, 1880

1880 első napjaiban Laiber Antal, a nemrégiben kinevezett oroszhegyi plébános házszentelést tartott Oroszhegy területén. A falubeli házak végigjárása után arra vállalkozott, hogy felkeresi havasi tanyákon élő híveit is a Varság vize táján, Bagzosban, Forrásközén, Tálásbércén, Sólomkőhegyén és a Küküllő völgyében. Havasi élményeiről 1880. január 26-án levelet írt Fogarassy Mihály gyulafehérvári püspöknek. Ebből való az alábbi néhány sor:

„E jelen évi ház szentelés alkalmával meglátogattam havason lakó híveimet is, kik az anyamegyétől 5 órányi távolságban egy szép, de nagy kiterjedésű fensíkon jobbadán szétszóródva laknak. ... A havasi családok számát 160-ra, a lelkek számát pedig 700-ra bizton tehetni.” (OPI. Plébániai iratok. 1880.)

16. Csíkszentlélek, 1898

A plébános feljegyzése Vitos Alajos alszegi lakos magatartásáról: Két év óta nem akart képét fizetni. Azzal fenyegetőzött, hogy ha zaklatják a kepetartozás miatt, áttér reformátusnak. Végül nagy haraggal megadta a tartozást, de házszenteléskor kimutatta ellenszenvét:

„Vízkeresztkor ház szentelni nagy tüntetéssel nem engedett be.” (CSISZELÉPI. Hist. Dom. 81. pag. 1898.)

17. Menaság, 1904

Antal József menasági plébános templomi hirdetése 1903 legvégén az 1904. év eleji házszentelésről:

„Újév napján, vasárnap hajnalban lesz a szentmise, s azután elkezdjük a házszentelést a szokott úton. Családi szent ünnepnek kell tekinteni, midőn az Úr Jézus áldását visszük a házakhoz. Tiszta szoba, tiszta jó szándék és akarat. Kiknek pedig Jézus áldására szükségük nincsen, különösen a férfiak, kik a templom[ot] is utzán szokták felkeresni, azok álljanak el hazulról, vagy húzódnak ki az istállóba, magukhoz méltó társaságba. Azt ne gondolja senki, hogy ha ő fut az áldás előtt, az áldás erőszakosan űzőbe veszi. Gondolkozni kell és keresztény emberhez illően viselkedni, hogy aztán, midőn a büntetés sújt, ne kelljen haszontalan feljajdulásban kifakadni: nem tudtam, nem gondoltam. Szerdán lesz vízkereszt ünnepe, s akkor szintén korai mise, a házszentelés folytatása.” (CSISZEGYŰL. Menaság. 512/9. Tem. rend. ir. 1. doboz. Hirdetések.)

18. Menaság, 1913

A menasági plébános feljegyzése a házszentelésről:

„Behoztam vízkeresztkor azt a szokást, hogy az oltáregyleti díjakat a házszentelés alkalmával fizessék be, s egyúttal meghonosítottam, hogy az öröklámpába olajra ugyanakkor adakozzanak. Bevált.” (MEPI. Hist. Dom. 1913.)

19. Csíkmindszent, 1928

1928 végén egy püspöki körlevél alapján az alcsíki plébánosok jelentették a főesperesnek, hogy híveik mit olvasnak, milyen újságokat járatnak. Részlet a mindszenti plébános jelentéséből:

„Különbén minden vízkereszt alkalmával házról-házra járva előkérem és megvizsgálom azokat a naptárakat, imakönyveket és olvasni való dolgokat, melyeket maguknál tartanak.” (CSISZEGYŐPI. Plébániai és főesperesi iratok. 1928.)

20. Varság, 1940

Vágásy Domokos varsági plébános 1940. évi följegyzése a házszentelésről, mint papi gyötrelmeinek kiváltó eseménysoráról:

„Az 1940. évben rettenetes volt az öt napig tartó házszentelés. Ember emlékezet óta Varságon ilyen hideg ezen időben nem volt. Óriási áldozat, mit a plébános meg kell tegyen híveiért. Teljesen munkaképtelen volt utána a plébános egy teljes hétig. Csak négy alkalommal vágódott el szánostól. Törés a csontokban, hála Istennek, nem történt.” (VAPI. Hist. Dom. 21. pag. 1940.)

21. Ditró, 1945

1944. december 31-én, vasárnap felolvasott hirdetés Ditró templomában az 1945. január 2-án, kedden kezdődő házszentelésről:

*„Kedden reggel megkezdjük a házszenteléseket a következő sorrendben:
Kedden: Felszeg felső végétől Bajkó Istvánig (Agyagozó utcáig).
Szerdán: Bajkó Istvántól Felső Martonka utcáig.
Csütörtökön: Felső Martonka utcától Kápolnáig a Csengettyű utcával együtt.
Pénteken: Kápolnától lefelé Bíró P. Köves utca, Szánné(?) és Tamák utcája.
Szombaton: Keresztes utca, Bárány utca, Temető utca.
Vasárnap: Szárhegyi út, Központ, Hévízi út, Vasút út.
Hétfőn és kedden: Alszeg.
A jövő héten a házszentelések miatt 7 órákor lesz a szentmise. Vízkereszt ünnepén és vasárnap pedig csak a 9 órás szentmisét tartjuk meg.”* (GYGYL. Ditró. Temat. köt. 4. doboz. Hirdetések, 1944–49.)

22. Varság, 1947

Madarász János plébános feljegyzése az 1947 eleji varsági házszentelésről, amikor fölöttebb szokatlan módon Varság hegyi tanyái hó nélkül maradtak:

„Hó nélküli poros karácsonyunk volt, ami ritkaság itt a hegyek között. Mivel szánút sem volt, a házszenteléseket is gyalogosan kellett végezni. Nyolc napon keresztül kora reggeltől késő estig tartott, amíg be tudtam fejezni. Elrémültem attól a szegénységtől és nyomortól, amit a házszentelések alkalmával tapasztaltam.” (VAPI. Hist. Dom. 46. pag. 1947.)

23. Csíkszentgyörgy – Bánkfalva, 1954

Hirdetés 1954. január 1-jén a csíkszentgyörgyi templomban, a házszentelés rendjéről, különös tekintettel a két napon át egy időben járó két házszentelő csoport útjára:

*„Vasárnap, 3-án, du. 3 órákor Kotormányban.
Hétfőn, 4-én: a, Egyik a szentgyörgyi részen a patakban, be a templom utcán, mindkét oldalon fel az iskoláig, onnan csak a baloldalon fel Zataig, és Zata. b, Másik György Antalnál a kis utcában fel a víz mellett, át a kőhídon, ki az iskola melletti utcán, s onnan felfelé csak a jobb oldalon.
Kedden, 5-én Bánkfalván: a, Egyik a patakban le a piacon, be az Aszal utcán, Bothár József melletti utcán ki, át Martonosba, Havas útja felé s Altizes. b, Másik a Mezőszélen le a víz mellett, Simon szege s Altizes többi része.*

Szerdán, 6-án Vízkereszt ünnepe. Itt csak 10 óras szentmisét végez a Főesperes Úr. A Háromtizesben reggel 6 óraker lesz szentmise s utána házszentelés, a kápolnától felfelé, Laczok utcája, Antalok utcája s le Zataíg.” (CSISZEGYŐPI. Templomi hirdetőkönyv, 1952–1956. 61–62. pag.)

24. Csíkszentgyörgy – Csángótelep (Egerszék, Csinód), 1955

Mihály Imre plébános hirdetése a csíkszentgyörgyi templomban 1955. január 1-jén, szombaton:

„Csángótelepre holnaphoz egy hétre, vasárnap, nagymise után mennék, s ott este mise, majd hét-főn házszentelés, ha az idő megengedi s Isten megsegít.” (CSISZEGYŐPI. Templomi hirdetőkönyv, 1952–1956. 95–96. pag.)

25. Csíkszentmárton, 1955

A csíkszentmártoni plébános 1955 elején a templomban hirdetett intelme a házszenteléssel kapcsolatban:

„A régi rendet tartsuk! A szentkeresztet térdenállva várni! Nem komédia.” (CSISZEMÁPI. Templomi hirdetőkönyv, 1951–1958.)

26. Ozsdola, 1956, 1957, 1960

Az ozsdolai plébános 1955 utolsó napján hirdetés-ként elmondott intelmei az 1956. évi házszenteléssel kapcsolatban:

„A házszentelések alkalmával senki se bujkáljon. A férfiak sem. Betolakodni senkihez sem fogunk. Ha valakinek nem kell az egyház áldása, őszintén, férfiasan mondja meg, hogy hozzánk ne jöjjenek. Nem akarunk senkit a saját házából való menekülésre készíteni.”

„A kedves híveknek tudomására hozom, hogy a vízkereszti, illetve házszentelési adományokat az egyházközség személyzetének ellátására fogjuk fordítani. Néhány esettől eltekintve – akik már kötelességüket teljesítették – ez lesz tulajdonképpen a híveknek hozzájárulása az egész esztendőre az egyházuk személyzetének fenntartására. Azt szeretném hangsúlyozni, hogy sem kényszer, sem rábeszélés nincs, ott csak a szív, a meggyőződés, a jóakarát nyilatkozik meg.”

Hirdetés vízkereszt utáni II. vasárnap (1956):

„Az öregekhez és betegekhez, akiket a házszentelések alkalmával feljegyeztem, a jövő héten el fogok menni. Megelőző napon a hozzátartozókat értesíteni fogom.”

Hirdetés 1956 utolsó napján az 1957. évi házszentelésről:

„A házszentelést tavaly a Kopolnón kezdtük, s ebben az évben a Nagyágon fogjuk kezdeni.”

Hirdetés 1959. december 27-én vasárnap az 1960. évi házszentelésről:

„Január 2-án, szombaton reggel a szentmise ½ 8 óraker lesz. Utána Kopolnó-i részen kezdjük a házszentelést. A lakások legyenek rendben, és mindenki legyen otthon áldásosztáskor.”

„A kik a házszentelés előtt nem rendezik házasságukat és akik szándékos kepe hátralékban vannak, ne várják és ne kívánják, hogy házukat megszenteljük.” (OZSPI. Templomi hirdetőkönyv, 1956–1963.)

27. Kozmás, 1962

Hirdetés a kozmási templomban 1962. január 1-jén a házszentelésről:

„Csütörtökön, pénteken és vízkereszt napján, szombaton végzem a házszentelési szertartást. Ezen a három napon reggel 6 órakor lesznek a szentmisék. Az első nap Felfalu felé megyek. Második nap a Nemes utca felé. A harmadik nap Felszegben kezdem. A kezdést a templom nagyharangja fogja jelezni.” (KOZPI. Templomi hirdetőkönyv, 1952–1965).

28. Gyimesközéplak, 1970

Kiss András gyimesközéplaki plébános feljegyzése az 1970. évi házszentelésről:

„Különös, fáradságos élmény. Szán, zsákok, csacsi (Aki szedte össze a gabonát az asztalról), nagy hó, hegy-völgy hajnaltól estig. Az első és utolsó nap nagyon nehéz volt. Ilyenkor meggyóntattam és megáldoztattam az otthonukból kijárni nem tudó öregeket és betegeket. Pénzt nem ajándékoztak. Helyette egy kis tálban kukoricát, búzát, lisztet tettek az asztalra, némely háznál pedig füstölt disznólabát, darabocskát szalonnát és kolbászt. Szívesen adták kérés nélkül. Házszenteléskor vettük át a hívek adományát az egyházi alkalmazottak fizetésére. Szinte hiánytalanul megadták. Aki elmaradt, később behozta.” (GYIKŐLOPI. Hist. Dom. 1970.)

LEVÉLTÁRI RÖVIDÍTÉSEK

CSISZEGYÖPI – Csíkszentgyörgyi plébánia irattára

CSISZEGYŰL – Csíkszeredai Gyűjtőlevéltár (A Gyulafehérvári Érseki Levéltár Csíkszeredai Gyűjtőlevéltára), Csobotfalva

CSISZELÉPI – Csíkszentléleki plébánia irattára

CSISZEMÁPI – Csíkszentmártoni plébánia irattára

EPI – Eszterneki plébánia irattára

GYÉL – Gyulafehérvári Érseki Levéltár, Gyulafehérvár

PHI – Püspöki Hivatal Iratai

GYIBŰPI – Gyimesbükkői plébánia irattára

GYGYL – Gyergyószentmiklósi Gyűjtőlevéltár (A Gyulafehérvári Érseki Levéltár Gyergyószentmiklósi Gyűjtőlevéltára)

GYIKŐLOPI – Gyimesközéplaki plébánia irattára

KOZPI – Kozmási plébánia irattára

MEPI – Menasági plébánia irattára

OPI – Oroszhegyi plébánia irattára

OZSPI – Ozsdolai plébánia irattára

SÁRPI – Sárfalvi plébánia irattára

SGYL – Sepsiszentgyörgyi Gyűjtőlevéltár (A Gyulafehérvári Érseki Levéltár Sepsiszentgyörgyi Gyűjtőlevéltára)

VAPI – Varsági plébánia irattára

SZAKIRODALOM ÉS FORRÁSOK

Bartha Elek

1984 Néphagyomány és liturgia a magyar házszentelési szokásokban. *Múzeumi Kurír* 45. 18–23.

Bálint Sándor

1973 *Karácsony, húsvét, pünkösd. A nagyünnepek hazai és közép-európai hagyományvilágából.* Szent István Társulat, Budapest.

Bárth Dániel

2018 Normatív uralkodói rendelkezések a történeti szokáskutatás szolgálatában. In: Nagy Janka Teodóra (szerk.): *A jogi kultúrtörténet és a jogi néprajz új forrásai* I. Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar, Szekszárd, 21–36.

Bárth János

2006 *Jézus dicsértessék! A székelyvarsági hegyi tanyak népének vallási hagyományai*. Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezete, Kecskemét.

SCHEM.

1834 *Schematismus venerabilis cleri dioecesis Transsilvaniensis pro anno... MDCCCXXXIV*. Claudiopoli.

SFINȚIREA CASEI PRIN PRISMA SURSELOR DIN ARHIVELE ROMANO-CATOLICE TRANSILVĂNENE DIN SECOLELE XVIII–XX

Sfințirea casei este un obicei cu ocazia căruia preotul catolic al satului, orașului, cartierului, în mod tradițional însoțit de alte persoane, își vizitează enoriașii în preajma Bobotezei (6 ianuarie). Sfințește casa acestora și stă de vorbă cu ei. De regulă el beneficiază de donații cu această ocazie. În Transilvania acest obicei a supraviețuit până în secolul XXI. În ultimii cincizeci de ani s-a format și o versiune „de cartier” al acestui obicei. Membrii comunităților rurale așteaptă chiar și în zilele noastre ca preotul să apară la ușa lor la începutul noului an. Dacă acest lucru nu se întâmplă, pot apărea jigniri și conflicte. Autorul a adunat o mulțime de texte din arhive referitoare la acest obicei în secolele XVIII–XX, iar dintre acestea prezintă cititorului o selecție.

CATHOLIC HOUSE BLESSING IN THE 18TH–20TH CENTURY TRANSYLVANIAN ARCHIVE MATERIAL

The blessing of the house is a custom according to which the Catholic priest of the village, city or district, traditionally accompanied by other people, visits the home of his believers around Epiphany (January 6). He blesses their homes and talks to them. Most of the times he receives donations. In Transylvania this custom has survived up to the 21st century. In the last fifty years a “district” version has been developed as well. Members of the rural communities still await their priest to arrive at the beginning of the new year. If this does not happen there can be conflicts and resentments. The author has gathered lots of texts from the archives regarding this custom from the 18th to the 20th century. In his study he reveals a handful of them.